Betanzos, Rúa do Cristo (08-04-2014). Foto: Veiga.

Feira Franca Medieval de Betanzos co gran actor, Manolo Basoa (14-07-2013). Foto: Veiga.

ANUARIO BRIGANTINO

Historia - Arte - Literatura - Antropoloxía - Entidades culturais e deportivas - Acontecementos do ano - Administración Municipal

Fundado por D. Francisco Vales Villamarín

Comité científico

Alfredo Erias Martínez (director)
Xosé Mª Veiga Ferreira (subdirector)
Xulio Cuns Lousa (secretario)

Fernando Alonso Romero
Manuel Ares Faraldo
Manuel Mª de Artaza Montero
Pablo Cancelo López
Marta Colón Alonso
Concepción Delgado Corral
Mª Jesús Lorenzo Modia
Manuel Núñez Rodríguez
Xosé Ramón Barreiro Fernández
José Antonio Fernández de Rota y Monter (†)
José García Oro
Antonio Meijide Pardo (†)
José Antonio Miguez Rodríguez (†)
Luis Monteagudo García
Carlos Pereira Martínez
Antonio Raúl de Toro
Xesús Torres Regueiro
José Manuel Vázquez Mosquera

Colaboradores técnicos
Alberto López Fernández
Ermita Rodríguez Pérez

Excmo. Concello de Betanzos

2013 **nº 36**

Dos traballos asinados responden os seus autores; dos demais, a dirección do ANUARIO BRIGANTINO

Data límite de admisión de orixinais:
31 de MARZO

REDACCIÓN E INTERCAMBIO

Excmo. Concello de Betanzos
Arquivo e Biblioteca Municipais
Rúa Emilio Romay, 1
15300 Betanzos, A Coruña
Tlf. (981) 771946
anuariobrigantino@gmail.com
alfredoerias@gmail.com

Cuberta:
Sobre unha fotografía das Mariñas, de José Mª Veiga, a ara galaicorromana de Alto Xestoso (foto e composición, Erias), dedicada a COHVE PROBONONO.

Contracuberta:
Mes de Outubro no calendario medieval da igrexa de Santa María do Azougue, de Betanzos; debuxo de Alfredo Erias.

Deseño da cuberta, composición e maqueta: Alfredo Erias.

Depósito legal: C-680/96
ISSN: 1130-7625
Imprime: LUGAMI -Betanzos-

O *Anuario Brigantino* é unha revista de investigación, editada polo Concello de Betanzos, que está considerada na categoría "C-Normal" segundo valoración do Ministerio de Cultura, e clasificada, así mesmo, pola UNESCO (080000, Multidisciplinares. Humanidades).
A presentación e a aceptación de traballos implica a cesión automática de dereitos de publicación por parte do autor, tanto en formato papel como en Internet. O *Anuario Brigantino* completo (desde 1948 ata hoxe) pode consultarse nas webs:
http://www.betanzos.net
http://anuariobrigantino.betanzos.net
http://hemeroteca.betanzos.net
Ademais, intégrase nas bases de datos da BIBLIOTECA XERAL da UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA, accesible na páxina: **http://busc.usc.es**
Tamén aparece nas seguintes bases de datos: RISO e ISOC, esta realizada polo *«Centro de Información y Documentación Científica»* (C.I.N.D.O.C.) do C.S.I.C; DICE (*«Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas»*); DIALNET (*«Portal de Difusión de la Producción Científica Hispana»*); RILM *Abstracts of Music Literature* (*Repertoire International de Litterature Musicale*); MIAR (*Matriu d'Informació per a l'Avaluació de Revistes*); LATINDEX (*Difusión y Calidad Editorial de las Revistas Españolas de Humanidades y Ciencias Sociales y Jurídicas*); *Ulrich's Periodicals Directory*; REBIUN (Red de Bibliotecas Universitarias Españolas) Catálogo de Publicaciones Periódicas...

Ilmo. Sr. Don José Ramón García Vázquez

Alcalde-Presidente
do Excmo. Concello de Betanzos

Teño a honra de presentar o *Anuario Brigantino 2013* que, como é ben sabido, non soamente se edita en papel, senón tamén en Internet e, ademais, conta co complemento dun ciclo anual de conferencias.

Este ano o Concello nomeou «Fillo Predilecto de Betanzos» ó secretario do *Anuario Brigantino*, Xulio Cuns Lousa, como recoñecemento á súa gran labor cultural, polo que se deu o seu nome á Aula Municipal de Cultura que pasa a chamarse «Sala Xulio Cuns».

Recoñeceuse en Santiago de Compostela e en Betanzos, unha vez máis, a historia da Farmacia do Doctor Couceiro como o comercio máis lonxevo de Galicia, un establecemento que é unha verdadeira xoia, un museo vivo.

Este foi o ano do «Centenario do Ferrocarril Betanzos-Ferrol», que tivo diversos actos, suliñando en Betanzos a conferencia «Os inicios do ferrocarril Betanzos-Ferrol» impartida, no edificio Liceo, polo director do *Anuario Brigantino*, Alfredo Erias e que tivo como broche final a viaxe de ida e volta a Ferrol, en tren de época, o domingo 5 de maio, con participación dos distintos concellos do traxecto, descubríndose unha placa conmemorativa en cada estación do percorrido.

O noso escritor máis prolífico e máis premiado, Xabier López, presentou a obra, *Los libros prestados* e gañou o XXX Premio Xerais de novela por *Cadeas*.

E non podo esquencer que o Presidente da Xunta de Galicia, Alberto Núñez Feijoo, inaugurou un gran albergue de peregrinos nun pazo da Rúa da Pescadería, que remarca o papel histórico e actual de Betanzos na rede de camiños xacobeos.

Pero este foi tamén o ano en que a UNESCO declarou as Mariñas coruñesas e Terras do Mandeo como reserva mundial da biosfera, abarcando dezaoito concellos, entre os que se atopa Betanzos, unha declaración fundamental para a nosa gran comarca.

A pesar da crise, Betanzos sigue en pé e o *Anuario Brigantino* é unha mostra máis diso. Agradezo ao Banco Etcheverría e á Fundación Manuel Villuendas Pena a súa axuda. E, por suposto, o meu agradecemento especial aos autores dos traballos, ao concelleiro de Cultura, Francisco Díaz Pereira, ao director, Alfredo Erias, ao subdirector, Xosé Mª Veiga e a todos os membros do Comité Científico e técnicos.

MOI AGRADECIDO!

Conservatorio de Música (21-11-2009). Foto: Veiga.

ÍNDICE

Historia...

* Túmulos prehistóricos no concello de Vilarmaior (A Coruña), polo GRUPO DE ARQUEOLOXÍA DA TERRA DE TRASANCOS.. 11

* Los cercados del macizo del Corzán (Negreira, A Coruña), por ANTÓN BOUZAS SIERRA y FERNANDO ALONSO ROMERO......................... 23

* Espacios paganos y calendario céltico en los santuarios cristianos de Galicia, por ANTÓN BOUZAS SIERRA.. 43

* Una dedicatoria a COHVE PROBONONO en Alto Xestoso (Monfero, A Coruña), por ANTONIO RODRÍGUEZ COLMENERO..................... 75

* Orosio y las herejías hispanas: el Priscilianismo y el Origenismo (Introducción biográfica y breve análisis del Conmonitorio), por FRANCISCO JOSÉ LAMAS NOYA.. 79

* Anales críticos sobre Cristóbal Colón, el gran Almirante de la Mar Océana, por JOSÉ MARÍA MANUEL GARCÍA-OSUNA Y RODRÍGUEZ......................... 109

* La biblioteca de Don Juan Antonio Bolaños, un barbero-cirujano brigantino en el Madrid de Fernando VI (1752), por JOSÉ LUIS BARRIO MOYA................. 147

* Las constituciones de 1712 de la Cátedra de Latinidad de Betanzos, por JOSÉ MANUEL DOMÍNGUEZ GARCÍA... 157

* Las sedes de la Diputación Provincial de A Coruña, por MANUEL FIAÑO SÁNCHEZ... 169

* El Teatro Alfonsetti de Betanzos -Segundo acto-, por MARTA GONZÁLEZ RODRÍGUEZ.. 195

* Xaime Quintanilla Martínez: escolma de artigos xornalísticos (e II), por CARLOS PEREIRA MARTÍNEZ e ANA ROMERO MASIÁ........................... 213

* Un arquiveiro zamorano na Coruña: Nicéforo Cocho (unha achega biográfica), por FRANCISCO XAVIER REDONDO ABAL... 253

Arte, Literatura, Antropoloxía...

* Poesía visual: FADOS (serie 4ª), por XOSÉ LUÍS MOSQUERA CAMBA........... 263

* Iconografías de San Francisco de Asís en Galicia: tradiciones, leyendas y textos, por RAMÓN YZQUIERDO PERRÍN.. 277

* Una escultura de la Virgen de la Leche y dos capiteles góticos, inéditos, de la colección del arqueólogo Ramón Sobrino Lorenzo-Ruza (1915-1959), legados al Museo de Pontevedra por la familia Núñez Sobrino, por CARMEN MANSO PORTO... 317

* A Casa de Silva en Ribadulla (Arnois), por LUÍS FERRO PEGO e JOSÉ M. BÉRTOLO BALLESTEROS.. 351

* Elementos heráldicos en el Hostal de los Reyes Católicos -Santiago de Compostela-, por CARLOS DE ARACIL.. 369
* Museo das Mariñas (de Betanzos) (III): Puerta del «Arca de las tres llaves» del Hospital de San Antonio de Padua, de Betanzos, con la representación de sus fundadores, por ALFREDO ERIAS MARTÍNEZ....................................... 381
* Plazas de toros, circos y otras construcciones efímeras de planta centralizada instaladas en A Coruña entre 1850 y 1950, por LUCÍA M. VILLASUSO FERNÁNDEZ.. 385
* La alta burguesía brigantina vuelve al convento franciscano, por MARTA COLÓN e FERNANDO FRAGA.. 411
* O cartaz das festas da Coruña de 1907 no Museo das Mariñas, por XESÚS TORRES REGUEIRO... 427
* Juegos Florales de Galicia (III): «Xogos Froraes de Betanzos» (1918), por JOSÉ-DOMINGO VALES VÍA.. 439
* Xogos Florais de 1946: XOSÉ MARÍA DÍAZ CASTRO, entre a tradición e a modernidade, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL...................................... 467
* Manuel Álvarez Torneiro, Premio Nacional de Poesía. Desde *Os reinos do fulgor* até *Os ángulos da brasa*, por CONCEPCIÓN DELGADO CORRAL......... 477
* Santuario de Nuestra Señora de los Remedios, por MANUEL ARES FARALDO 481
* Aportacións sobre o Entroido lucense, por JOSÉ MANUEL BLANCO PRADO 495
* EUROPA, pasado, presente y futuro, por ANTOLÍN SÁNCHEZ PRESEDO....... 513
* El enigma desvelado, por JUAN Mª GARCÍA OTERO.. 523
* Dorothea McEwan, Fritz Saxl, Eine Biografie. Aby Warburgs Bibliothekar und erster Direktor des Londoner Warburg Institutes, Viena, Böhlau, 2012, 344 pp., por CARLOS SASTRE VÁZQUEZ.................................... 527
* Soberbia celebración del Centenario del Ferrocarril Ferrol – Betanzos, por ROBERTO L. MOSKOWICH.. 531

Entidades culturais e deportivas...

* FUNDACIÓN CIEC.. 535
* Outras entidades.. 545

Acontecementos do ano 569

* Pregón da XVI Feira Franca Medieval de Betanzos, por JOSÉ MANUEL VÁZQUEZ MOSQUERA.. 580
* Pregón das Festas Patronais, por XOSÉ TOMÁS... 585
* Función do Voto, por JOSÉ RAMÓN GARCÍA VÁZQUEZ................................ 587

HISTORIA...

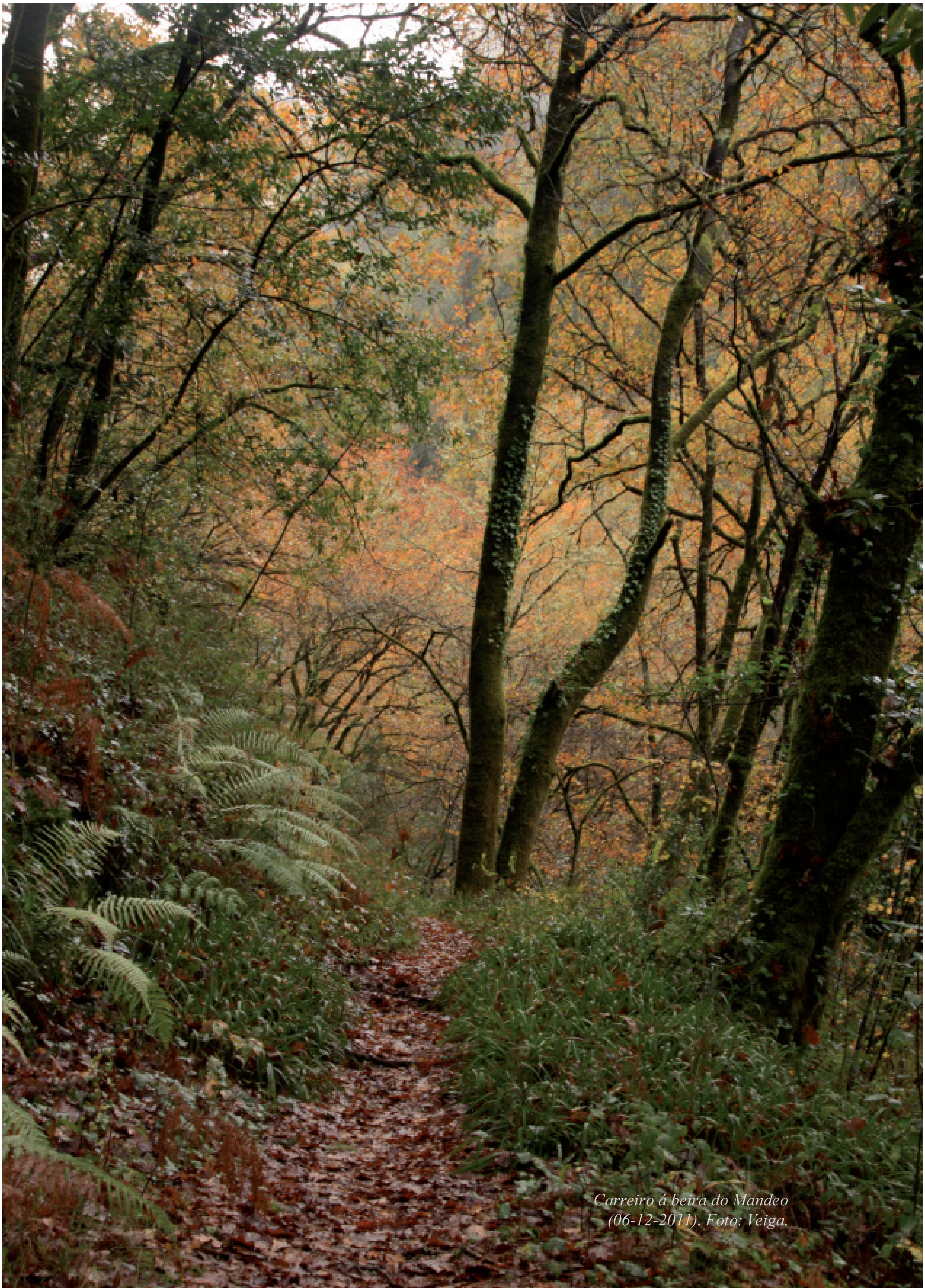

Carreiro á beira do Mandeo (06-12-2011). Foto: Veiga.